

РЕЦЕНЗИЯ
по процедура за придобиване на образователна и научна степен
„доктор“ по докторска програма „Икономика и управление
(индустрия)“
в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Рецензент: доц. д-р Теодора Георгиева Филипова, катедра „Търговски бизнес“ на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Автор на дисертационния труд: Айтен Байрям Сабри, d020419180, докторант към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“

Тема на дисертационния труд: „Устойчиво развитие на индустриалните предприятия“

Основание за написване на становището: Заповед №463/26.05.2023 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ за включване в състава на научно жури и Правилник за развитието на академичния състав в Стопанска академия

I. Информация за докторанта

Айтен Байрям Сабри е задочен докторант към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“, считано от 2019 г. Дипломира се в ОКС „магистър“ в Стопанска академия – Свищов, а ОКС „бакалавър“ придобива в ПУ „Паисий Хилендарски“ – Пловдив. Специализира външна търговия в Анадолски университет – филиал Пловдив. В професионалния си живот преминава през различни административни позиции, свързани със счетоводна дейност, банкиране, пенсионно осигуряване и животозастраховане, но през последните години е ангажирана в дейността на „Голд Ойл“ ООД – гр. Харманли (понастоящем Търговски директор), предприятие за производство на слънчогледово олио и други слънчогледови продукти. Владее български, турски, английски, немски и руски езици. Богатият практически опит на Айтен Сабри обяснява нейната висока експертиза, запознатост и способност да анализира съвременните тенденции на пазара.

II. Общо представяне на дисертационния труд

⊕ **Предмет, обект, цел, теза, задачи:** Уводът на докторския труд очертаava рамката на изследването и запознава читателя с поставената цел, защитаваната теза, задачите за реализиране, обекта и предмета на проучване. Всички компоненти на увода са ясно дефинирани и очертани, като са подчинени в пълна степен на заглавието.

⊕ **Обем:** Дисертационният труд е разположен върху 178 стандартни страници, от които – увод – 6 страници, изложение – 142 страници, заключение – 1 страница, използвана литература – 9 страници, приложения – 20 страници.

⊕ **Структура:** В дисертационния труд са обособени три логически обвързани и обемно балансиранi глави, посветени на теоретичната, методичната и приложната страна на изследвания проблем. Уводната и заключителната част са оформени в унисон със своето основно предназначение – запознаване на читателя с тематиката и оформяне на основни изводи вследствие проведеното научно и емпирично проучване.

⊕ **Използвана литература:** Дисертационното изследване се базира на значителен брой литературни източници, а именно: 71 заглавия на кирилица и на

латиница и 39 специализирани уебсайта. Използвани са достатъчни по обем и тематична насоченост български и чуждоезични литературни източници.

⊕ **Приложения:** изложението в дисертационния труд е адекватно онагледено чрез оформени 4 приложения. Всички те допринасят за обогатяване на текста с допълнителни ресурси.

III. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд по форма отговаря на изискванията за подобен тип изследване, а именно: притежава заглавна страница, съдържание, увод, изложение, заключение – резюме на получените резултати, библиография. Темата на дисертационния труд може да се определи като актуална по характер, дисертабилна по проблематика, необходима като изследване. Предложеният ръкопис е оформлен на високо научно, стилово, граматическо и техническо ниво. Използвани са реални данни от НСИ, аналитични доклади на Министерство на икономиката, материали на Сдружението на производителите на растителни масла и маслопродукти в България, уеб сайтове на изследвани производители, резултати от авторово анкетно проучване, годишни финансови отчети на производителите на масла и други. Цитирането е по APA стил, каквото са изискванията. Мненията на други автори са надлежно и коректно цитирани. Адмирации заслужава представянето на собствено виждане по основните акценти от проучването. Обобщенията и изводите достоверно отразяват постигнатото в дисертацията.

1. *Актуалност на темата:* Концепцията за устойчиво развитие възниква в резултат на осъзнаването на необходимостта от конструктивни идеи за преодоляването на негативните явления в съвременното общество, застрашаващи човечеството от екологична катастрофа и социален дискомфорт. В този смисъл тя е своеобразен отговор на съществуващите в обществото норми, съдържащите се в тях образци и модели на поведение. Идеята въплъща в себе си нови ценности и нови принципи на регулиране на процесите в областта на икономиката, социалната сфера и околната среда. Устойчивото развитие е сложно понятие, което консолидира традиционните схващания за взаимовръзката между човека и природата, придавайки им ново значение, съответстващо на модерната социална теория и практика. Научно изследване, ориентирано към подобна тематика, е навременно, актуално и значимо. Проблематиката е широкообхватна и предлага на заинтересованите лица множество направления за анализиране. Концентрирането върху конкретен аспект и конкретен сектор допринася за по-задълбочено представяне на ситуацията.

Уводът на докторския труд очертава рамката на изследването и запознава читателя с поставената цел, защитаваната теза, задачите за реализиране, обекта и предмета на проучване. Откроени са автори, работили по темата; формулирани са ограничения, поради обхватността на проблематиката; представени са основни изследователски методи.

Първа глава на дисертационния труд е посветена на същностните характеристики на политиката за устойчиво развитие. Прави впечатление задълбоченото проучване на научната литература, дискутирането с мненията на други изследователи, авторовата позиция по основни аспекти от проучването. Теоретичните постановки са проследени от възникването на концепцията през показателите до подходите за устойчиво развитие.

Втора глава на дисертационния труд е с методична насоченост. В нейния обхват попадат въпросите, свързани с очертаване на нормативната рамка, анализиране на основните насоки и съществуващите подходи, като се приключва с приносния момент в

ней – адаптирането на методика за оценка устойчивото развитие на индустриалните предприятия, приложима за предприятията от растително-маслената индустрия. Представена е бизнес визитка на базисните предприятия.

Трета глава на дисертационния труд е с практико-приложна насоченост. Върху базата на актуални данни е извършен ситуациярен преглед на производството на сировини и на растително масло през последните години, както и SWOT анализ на състоянието и развитието на растително-маслената индустрия в България. Интерес за научните среди и стопанската практика представляват резултатите от проведеното анкетно проучване сред водещите компании в бранша. Чрез добре структурирана анкетна карта е акумулиран ценен емпиричен ресурс за инициативите, програмите, стратегиите, проблемите и перспективите пред индустриалните предприятия от растително-масления сектор.

Обобщенията и изводите след всяка глава акуратно резюмирят опорните точки на цялостния изследователски труд.

Заключението финализира и придава завършеност на дисертацията.

2. *Степен на разработеност на темата от други автори:* През последните години все повече изследователи и практици фокусират своя научен и приложен интерес върху устойчивото развитие. Публикации в тази област не липсват. Трябва да се откри обаче, че всички те акцентират върху конкретни направления от цялостната комплексна и многоаспектна природа на понятието: от икономическа, от социална, от екологична гледна точка. Въпреки това, динамичната пазарна среда води до появата на ниши, които изискват решаване на още редица въпроси и проблеми. Следва да се отчете, че трудът на докторант Айтен Сабри е насочен към предприятия от конкретна индустрия, което го отличава от останалите изследвания. По този начин, навлизайки детайлно в спецификата на тяхната дейност, тя целенасочено коментира, анализира и извежда препоръки за конкретен сектор от КИД. Върху базата на съществуващи мнения и становища, докторантът адаптира собствен инструментариум, чрез който надгражда съществуващото научно знание за устойчиво развитие.

3. *Общият обем* на дисертационния труд позволява да се заключи, че в достатъчно обширна степен авторът представя своите и чужди възгледи и проучвания. Съществува балансираност между съдържанието на отделните глави, както и между параграфите в тях. За всички базови понятия от заглавието е отделено достатъчно място за тяхното изясняване. Не се съдържат текстове, които водят до двусмисленост, неяснота и неуместност.

4. *Илюстративен материал* – основният текст е онагледен чрез 2 таблици и 17 фигури. Приложенията обхващат материали, свързани с основни доклади; показатели; състояние на основни сировини; анкетна карта. Всички те са логически и смислово разработени, подпомагат визуализирането на основните идеи, допринасят за гъвкавост при представяне на теоретични идеи и емпирични данни.

5. *Ръкописът се отличава с научен стил, стегнат изказ, без излишна дескриптивност.* Логически докторант Айтен Сабри достига до съответните теоретични обобщения, методически решения и аргументирани предложения. Използваният научен апарат, показаната способност за конструктивен анализ, научен синтез и обосновани

препоръки водят до представяне на съдържанието без излишни отклонения, противоречия и неточности.

6. *Използваните статистически и акумулираните чрез анкетното проучване данни, анализираните финансови отчети* са обработени посредством адекватни изчислителни процедури. Тълкуването на получените резултати е правилно, изводите са точни, обобщенията са прецизни.

7. *Използваните литературни източници* считам, че са цитирани коректно. Позоваванията върху чужди мнения са извършени по приетия за това стил. Не мога да твърдя с пълна убеденост, но мисля, че докторантът не е прилагал „копи-пейст“. Извън дословно предадените текстове, останалото е научно интерпретирано от Айтен Сабри.

8. *Авторефератът*, по формат и съдържание, отговаря на изискванията за неговото разработване. В синтезиран вид той отразява точно, ясно и прецизно изложението на дисертационния труд. Може да се определи като адекватно резюме на постигнатото в теоретичен и практико-приложен план в докторската разработка.

IV. Научни и научно-приложни приноси

В автореферата докторантът извежда 4 научни и научно-приложни приносни момента от дисертационния труд. Приемам всички тях и считам, че са лично авторово дело. Моето виждане за основните приноси, като по-различна формулировка, е:

1. Теоретично интерпретиране и обогатяване на научното знание, свързано с устойчивото развитие, умело сведено до индустриалните предприятия.

2. Адаптиране на методика за оценка нивото на устойчиво развитие на индустриалните предприятия.

3. Емпирично проучване, систематизиране и анализиране на информационна база данни за нивото на устойчивост, стратегиите и програмите за устойчиво развитие на предприятията от растително-маслената индустрия.

4. Извеждане на обобщения, препоръки и насоки за оптимизиране на програмите и инициативите за подобряване на устойчивото развитие на индустриалните предприятията.

Публикациите, свързани с дисертационния труд, обхващат: участие в съавторство в 1 студия; 1 самостоятелна статия; 3 самостоятелни доклада. Всички те са с тематична насоченост, ориентирана към отделни аспекти от устойчивото развитие на индустрията. Като обем и съдържание, те допринасят за осигуряване на публичност на основните идеи и резултати от дисертационния труд сред научните среди. Като точково оценяване отговарят на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“.

V. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Позволявам си да отправя следните *критични бележки и препоръки*:

• Номерирането на последните страници от дисертацията е разрушено, поради наличие на страница, която е Landscape, но това е незначителен технически проблем.

• В рамките на дисертационно изследване не е възможно обстойно да се обхванат трите аспекта на устойчиво развитие – икономически, социален и екологичен,

но препоръчвам на докторанта да продължи своя научен път и да извърши подобно практическо проучване на неизследваните въпроси.

• Резултатите от анкетното проучване биха могли по-детайлно да се интерпретират, но като се има предвид, че това е изследване на докторант – могат да се приемат и в настоящия вид.

• В комплекта липсват някои документи, които са предвидени за предоставяне на изготвящите рецензии и становища членове на научното жури, съгласно чл. 72 от Правилника за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“. Приносните моменти в дисертационния труд, списъкът с публикации по темата, справката за изпълнение на минималните национални изисквания за присъждане на ОНС „доктор“ са внедрени като част от Автореферата, но следва да се изведат в отделни документи. Списък за участия в научни форуми – не е наличен.

Посочените бележки и препоръки не омаловажават труда на докторанта и имат критико-конструктивен характер.

Конкретен *въпрос* към докторанта е: „Възнамерява ли да се занимава с широкообхватната тема, свързана с устойчиво развитие – в научен или в практико-приложен план?“

VI. Обобщено заключение и становище

Дисертационният труд представлява завършен научно-приложен продукт, който отговаря на изискванията за подобен тип изследване. Съдържа необходимите теоретични, методични и практико-приложни обобщения, анализи и заключения. Представените съществащи документи допълват възможността за изготвяне на рецензия по повод кандидатстването за образователна и научна степен. Като имам предвид, че докторантът:

- ✚ показва способност за проучване, систематизиране и критично анализиране на теоретичен и емпиричен информационен ресурс;
- ✚ представя авторова позиция по изследваните проблеми;
- ✚ успешно борави с методичния инструментариум, необходим за научно изследване;
- ✚ демонстрира творческа амбиция да проучва актуални, сложни и значими за съвременната наука и практика проблеми;
- ✚ откроените бележки са незначителни,

мога да заключа, че общата ми оценка е положителна и подкрепям с „ДА“ придобиването на ОНС „доктор“ от Айтен Байрам Сабри по професионално направление 3.8 Икономика, Докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“.

21 юли 2023 г.

Рецензент:
(доц. д-р Теодора Филипова)